

Franciscusschool

PROTOCOL MEER-EN HOOGBEGAAFDHEID

Datum: april 2020

Geëvalueerd op: 08-09-2022

Beleid meer- en hoogbegaafde leerlingen

**Opgesteld door: Ineke Wiertz, Esther
Coomans en Carolina Simpelaar en Rosa
Jongebreur**

Datum: september 2022

Inleiding

Visie

Theoretisch uitgangspunt

Onderpresteren

De doelgroep

Differentiatie per vak

Projectgroep

Plusgroep

Signaleren en diagnostiek

Wijze van signaleren

Werkwijzen plus- en projectgroep

Werkwijze plusgroep

Werkwijze projectgroep

Bijhouden van de persoonlijke leerdoelen

Vervroegde en versnelde doorstroming

Bijlagen

Bijlage 1: Formulier menstekening

Bijlage 2: Quickscan

Bijlage 3: Toetskalender

Bijlage 4: Breinbrekerstest

Bijlage 5: Procedure vervroegd doorstromen

Bijlage 6: Voorbeelden verrijkingswerk

Bijlage 7: Signalen van ontwikkelingsvoorsprong

Bijlage 8: Evaluatieformulier plusgroep

Bijlage 9: Evaluatieformulier projectgroep

Bijlage 10: Ik-rapport

Bijlage 11: DVO mindmap

Inleiding

Op de Franciscusschool wordt zoveel mogelijk passend onderwijs gegeven. Hierbij willen we tegemoetkomen aan alle leerlingen en zijn we gericht op het omgaan met verschillen. In dit beleidsstuk richten we ons op meer- en hoogbegaafde leerlingen.

Voor de leerkrachten is het van belang om te weten welke leerling welke hulp nodig heeft. Daarom wordt in dit beleidsstuk ingegaan op een stukje theoretische achtergrond, aandachtspunten rondom hoogbegaafdheid en hoe dit er in de praktijk uit gaat zien. Dit stuk moet een leidraad zijn voor teamleden om leerlingen met een hoge intelligentie goed te kunnen begeleiden.

Visie

De Franciscusschool wil leren mogelijk maken door een verrijkende en betekenisvolle omgeving te creëren. Dit binnen een flexibele en leerlinggerichte organisatie. We stimuleren leerlingen hun kennis en vaardigheden te ontwikkelen door hun nieuwsgierigheid en creativiteit te prikkelen.

Om een actieve leerhouding en eigenaarschap bij de leerlingen te vergroten, denken ze zelf na over te behalen doelen en oefenen ze invloed uit op de manier waarop ze deze doelen denken te behalen.

Theoretisch uitgangspunt

Strikt genomen hebben kinderen die hoogbegaafd zijn, een IQ van 130 of hoger. Maar hoogbegaafdheid heeft ook te maken met de aanleg om tot uitzonderlijke prestaties te komen. Het gaat dus om een bijzondere manier van denken en van doen. Persoonlijkheid, creativiteit en doorzettingsvermogen spelen ook een belangrijke rol.

Hoogbegaafdheid kan worden vastgesteld met behulp van een IQ-test. Bij kinderen wordt hiervoor vaak de WISC afgenomen. Vanaf een score van 130 spreekt men van hoogbegaafdheid. Maar er zijn ook andere theorieën die kijken naar het ontwikkelingspotentieel (psychomotorisch, zintuiglijk, intellectueel, beeldend en emotioneel).

(Betts & Neihart, 2010)

Onderpresteren

Als een kind hoogbegaafd is, betekent dat niet automatisch dat het ook uitzonderlijk presteert. Er zijn veel kinderen die hoogbegaafd zijn en op school juist onderpresteren. Soms wordt hoogbegaafdheid mede daarom niet herkend.

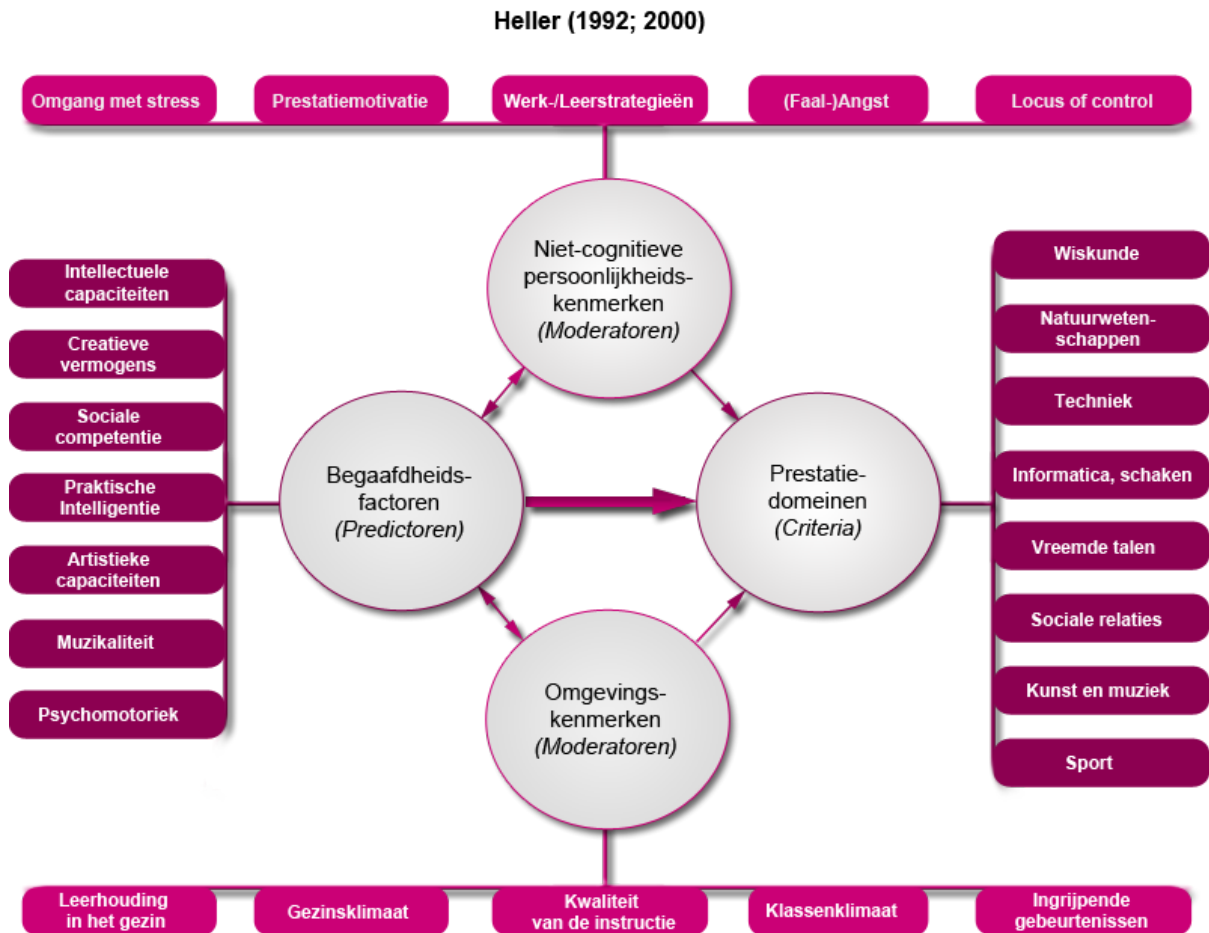
Kenmerken bij hoogbegaafdheid

Onderstaande kenmerken zijn typerend voor hoogbegaafdheid:

- Ongewone alertheid al op zeer jonge leeftijd en lange aandachtsspanne/concentratie
- Sterke verbale begaafdheid: snel leren en goed verbanden kunnen leggen
- Ongebruikelijk goed geheugen: onthouden van veel informatie
- Ongebruikelijk grote woordenschat en complexe zinsbouw op jonge leeftijd
- Vergevorderd begrip van taalnuances, metaforen en abstracte ideeën

- Voorliefde voor puzzels en oplossen van rekenkundige problemen
- Ongebruikelijke emotionele diepgang
- Zelfstandig leren lezen, schrijven, vaak al voor zij naar school gaan (tenzij het kind ook dyslexie heeft)
- Intense nieuwsgierigheid en ongelimiteerd stellen van onderzoekende vragen
- Brede interesse en/of diepe belangstelling in een specifiek onderwerp
- Interesse in experimenteren en de dingen anders doen dan gebruikelijk
- Sterke en levendige fantasie en creativiteit
- Opmerkelijk gevoel voor humor, voorliefde voor woordspelingen
- Redenen en achtergronden willen begrijpen en op een niet voor de hand liggende manier kunnen combineren van gegevens of gedachten
- Ongeduld jegens eigen onvermogen en dat van anderen
- Complex denken: voorliefde voor ingewikkelde dingen. Vaak geen aandacht aan zaken die zij niet interessant vinden. Soms conflicten met andere kinderen als deze ingewikkelde zaken niet begrijpen.
- Idealisme en sterk gevoel voor rechtvaardigheid al vanaf jonge leeftijd. Bezorgdheid over sociale, politieke problemen en onrecht.
- Sensitief: sterke waarneming en direct bewust van eigen emoties. Daardoor zich ook sneller gekwetst voelen. Tonen meer medeleven met anderen en gevoelig voor verwachtingen van anderen
- Intensiteit: overtuiging en overgave is bij deze kinderen sterker dan bij leeftijdsgenootjes. Zij zijn vaak zeer gedreven. Ook dromen kunnen heel levendig zijn en intenser worden beleefd
- Dagdromen: opgaan in eigen gedachten of dagdromen, waarbij het kind niet meer merkt wat er in de omgeving gebeurt
- Leerstijl: auditief-sequentieel (aandacht voor feiten en details, ordelijk, concreet, praktisch en één taak tegelijk, perfectionistisch) of visueel-ruimtelijk (creatief, onderzoekend, hoog activiteitsniveau). Het denken, leren, problemen oplossen en omgaan met anderen wordt beïnvloed door de manier van denken. Hoogbegaafde kinderen hebben vaak één van beide leerstijlen sterk ontwikkeld

Op de Franciscusschool gaan we uit van het Multifactorenmodel van Heller&Ziegler (van Gerven, 2002) dat in beeld brengt dat er een samenhang is tussen begaafdheidsfactoren, persoonlijkheidskenmerken en omgevingsfactoren. Ook wordt er een onderverdeling gemaakt binnen verschillende prestatiegebieden.

Bron: Landelijk Informatiepunt (Hoog)begaafdheid PO

hoogbegaafdheid.slo.nl

De doelgroep

Binnen ons onderwijs aan meer- en hoogbegaafde kinderen differentiëren we op drie niveaus:

- Differentiatie per vak
- Projectgroep
- Plusgroep

Differentiatie per vak

Bij elk vak wordt er op een verschillende manier vorm gegeven om te differentiëren. Een voorbeeld hiervan is het hanteren van het plusschrift bij spelling. De mogelijkheden voor het differentiëren per vak zijn terug te vinden in de kwaliteitskaarten van het desbetreffende vak.

Plusgroep

Door middel van signalering en diagnostiek (zie volgende hoofdstuk) worden kinderen geselecteerd die uitblinken qua leerprestaties en/of denkstrategieën, analytisch en creatief . Deze leerlingen krijgen anderhalf uur per week een op hen afgestemd aanbod in de Plusgroep.

Projectgroep

Leerlingen die op basis van onze signalering en diagnostiek niet in aanmerking komen voor de plusgroep, maar wel extra uitdaging nodig hebben krijgen een plekje in de projectgroep. De opdrachten in de projectgroep liggen op het praktische en creatieve vlak.

Zij werken op de door de leerkracht aangegeven tijdstippen in het rooster aan projecten uit onder andere de Pittige Plustorens. Deze leerlingen kunnen een keer per week feedback vragen / krijgen door de leerkracht van de projectgroep.

Signaleren en diagnostiek

Wijze van signaleren

De leerkrachten en de IB-er hebben meerdere informatiebronnen waar zij gebruik van kunnen maken om eventuele meer- en hoogbegaafdheid bij leerlingen te kunnen signaleren.

- Overdracht vanuit de peuterspeelzaal en/of informatie vanuit de ouder(s).
- Menstekening door kinderen die starten in groep 1. Dit dient in een van de eerste weken te gebeuren. Het resultaat wordt ingescand en als bijlage in ParnasSys gehangen. **(bijlage 1)**
- Signaleren van een ontwikkelingsvoorsprong bij kleuters. **(bijlage 7)**
- Er wordt een quickscan gemaakt in groep 2 (bij de kinderen opvallen), 4 en 6 **(bijlage 2)** Deze wordt voor de zomervakantie door de leerkracht ingevuld en is opgenomen in de toetskalender **(bijlage 3)**. De quickscan is een Excel-bestand en wordt bewaard in de Drive totdat ze de school verlaten.. Uitzonderingen kunnen besproken worden op individuele basis. De uitslag hiervan wordt besproken met de IBer.
- Om te inventariseren welke leerlingen in aanmerking komen voor de Plusgroep wordt er eind groep 4 en eind groep 6 een test afgenomen. Deze test bestaat uit breinbrekers. Deze breinbrekers toetsen de drie denkvaardigheden (analytisch, creatief en praktisch) **(bijlage 4)**. De breinbrekers worden aan alle kinderen aangeboden, zodat er gelijke kansen zijn. De leerkracht kan de observaties ook gebruiken om verdere onderwijsbehoeften in kaart te brengen.

Een IQ onderzoek wordt slechts in uitzonderlijke gevallen uitgevoerd, wanneer school dit nodig vindt. Te denken valt aan leerlingen met meerdere problematieken en het IQ als aanvulling dient.

Werkwijzen plus- en projectgroep

In de plus- en projectgroep zijn verschillende werkwijzen. De overeenkomsten die beide groepen hebben is dat er iedere week 1,5 uur met een leerkracht van deze groepen wordt gewerkt. Deze leerkracht begeleidt de leerlingen met het opstellen en behalen van persoonlijke leerdoelen. Daarnaast biedt de leerkracht structuur bij de invulling van het werken in de plus- en projectgroep. Die invulling is verschillend in beide groepen.

Werkwijze plusgroep

Tijdens het begeleide anderhalve uur van de plusgroep wordt er voornamelijk gewerkt met de Pittige Plus Torens. Hierbij werken de leerlingen zelfstandig of bij overleg in groepjes aan een project. De projecten van de Pittige Plus Torens (PPT) worden in niveau aangegeven met het aantal en de kleur pepers. De groene pepers hebben een meer gesloten karakter, de rode pepers daarentegen een meer open karakter. Het aantal pepers geeft de moeilijkheidsgraad hierbinnen aan. De gele pepers zijn hulp mapjes/toolboxen voor bij de rode pepers.

Voor de start van een project worden eerst de leerdoelen besproken met de leerkracht van de plus-en projectgroep. Vervolgens bespreek je samen bij de start en gedurende het proces hoe deze persoonlijke leerdoelen behaald kunnen worden. Bij de afronding van een project wordt het evaluatieformulier ingevuld (bijlage 8).

Naast dat er gewerkt wordt met de methode Pittige Plus Torens (PPT), werk je ook aan groepsopdrachten die “out of the box” denken stimuleren.

Werkwijze projectgroep

Bij het ingeroosterde anderhalf uur voor de projectgroep werken de leerlingen voornamelijk aan de hand van de ontdekkaarten. Deze ontdekkaarten zijn in vier verschillende thema's onderverdeeld: aardrijkskunde, geschiedenis, samenleving en natuur. Als docent stimuleer je het kiezen van een ander soort thema ontdekkaart dan de leerling voorheen al heeft uitgekozen. Hierdoor blijft de leerling zichzelf uitdagen wat een belangrijk doel is van de projectgroep. De leerlingen mogen individueel of samenwerken in overleg met de docent. Bij de projectgroep is het ook de bedoeling dat de leerlingen persoonlijke doelstellingen leren te maken en hierop reflecteren gedurende het proces.

Bij de afsluiting van een project wordt er samen met de leerling het 'Evaluatieformulier Projectgroep' ingevuld (bijlage 9). Hieruit vormen zich weer nieuwe doelen voor een volgend project.

Naast de ontdekkaarten die het meeste worden gebruikt is het ook nog mogelijk de 'outside the box' boeken te gebruiken. Dit is een methode die leerlingen stimuleert buiten de kaders te denken, deze methode kan ook goed aansluiten bij de persoonlijke leerdoelen van de leerlingen.

Ten slotte is het, net zoals bij de plusgroep, raadzaam met de leerlingen klassikaal opdrachten te maken.

Bijhouden van de persoonlijke leerdoelen

Bij de plus- en projectgroep zijn de persoonlijke leerdoelen erg belangrijk. De evaluatieformulieren die er zijn voor de plus- en projectgroep (bijlage 8 en 9) worden in de portfolio's gedaan van de leerlingen. Alle leerlingen, ook die niet in de plus-en projectgroep zitten, bezitten dit portfolio.

Voor leerlingen die net starten in de plus- en projectgroep is het raadzaam een 'ik-rapport' (bijlage 10) door de leerlingen te laten invullen. Hierdoor krijgen de leerlingen zelf goed overzicht van de capaciteiten waarover ze wel al beschikken of nog niet.

Een hulpmiddel bij het stellen van leerdoelen kan aan de hand van de DVO mindmap (zie bijlage 11).

Vervroegde en versnelde doorstroming

Onder vervroegd doorstromen wordt verstaan dat leerlingen eerder dan hun kalenderleeftijd doorstromen naar een volgend schooljaar. Dit vraagt om een zorgvuldige afweging. Een procedure om te signaleren en de nodige informatie te verzamelen is van groot belang. Hiervoor kan de VWL, versnellingswenselijkheidlijst (van Hel & Verhoeven) gebruikt worden. Bij het invullen van deze lijst spelen de leerkracht, IB-er, ouders en het kind zelf een rol. De procedure staat beschreven in **bijlage 5**.

Bij vervroegd doorstromen spelen diverse factoren een rol:

- De didactische noodzaak
- De capaciteiten van de leerling
- Het sociaal functioneren van de leerling
- Het zelfbeeld
- Werk- en leerstrategieën
- Grenzen van de school
- Mogelijkheden voor begeleiding leerkracht en leerling
- Pedagogisch klimaat van de ontvangende groep
- De visie van de leerling, ouders, leerkracht en IB-er

Uiteindelijk doel moet zijn dat de leerling op cognitief, maar ook op sociaal en emotioneel gebied beter kan aansluiten bij zijn nieuwe groepsgenoten en zich daardoor beter kan spiegelen.

Bijlagen

Bijlage 1: Formulier menstekening

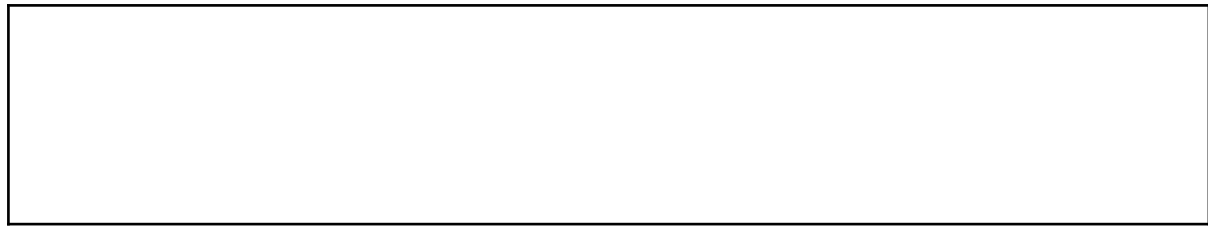
Naam:

Datum:

Groep:

Leerkracht:

Bijlage 2: Quicksan

<https://drive.google.com/drive/folders/15FvwZLJhettrbmBl2S-WkSKKuDIH85z>

Bijlage 3: Toetskalender

Tijdstip	Groep	Toetsen	Wie neemt toets af?
Instroommoment	1	Menstekening	Leerkracht
September/ oktober	1 t/m 8	Groepsbespreking	Leerkracht en IB
Oktober	3	Herfstsignalering	IB-er Leerkracht (in Parnassys hangen)
	8	CITO B8 / IEP	Leerkracht
	3-8	Sociogram	Leerkracht
	8	Drempelonderzoek	Leerkracht
November	3	Herfstsignalering	IB-er
Januari/februari	3-8	IEP M3-M8	Leerkracht
	3-8	AVI	IB-er
	3-5	DMT	IB-er
	3-8	Analyse	Leerkracht/IB-er

	2	toetsresultaten Analyse KIJK	Leerkracht/IB-er
Februari/maart	1-8 3	Groepsbespreking Voorjaars Signalering	Leerkracht en IB IB-er
Maart	3-8	Sociogram	Leerkracht
April	8	Eindtoets	Leerkracht
Mei	3-8	Sociogram	Leerkracht
Mei/juni	3-7 3-8 3-5	IEP E3-E7 AVI DMT	Leerkracht IB-er IB-er
Juni	3-8 2 2-8	Analyse toetsresultaten Analyse KIJK Overdracht "nieuwe Ilen"	Leerkracht/IB-er Leerkracht/IB-er Leerkracht
Juni	4-6 2-4-6	screening plusklas Quickscan	Leerkracht Plusgroep leerkracht

Bijlage 4: Breinbrekerstest

https://docs.google.com/document/d/1l1jmfXXB00VX3aMxkKr1_drSntmDZU3eC3o9jbRJ_uvg/edit

Bijlage 5: Procedure vervroegd doorstromen

<https://drive.google.com/drive/folders/15FvwZLJhetttrbmBl2S-WkSKKuDIH85z>

Bijlage 6: Voorbeelden verrijkingswerk

<https://drive.google.com/drive/folders/15FvwZLJhettrbmBl2S-WkSKKuDIH85z>

Bijlage 7: Signalen van ontwikkelingsvoorsprong

Naam leerling:

Groep:

Geboortejaar:

Datum signalering:

Leerkracht:

Hoe hoger de waarde is die u aan een uitspraak toekent, des te sterker geldt de uitspraak voor de leerling. U kunt desgewenst zelf nog enkele eigenschappen en kenmerken toevoegen.

Persoonskenmerken en leereigenschappen	1	2	3	4	5	Observaties
Taalontwikkeling Heeft een opvallend goede taalontwikkeling/ ruime woordenschat.						
Betrokkenheid Is intens betrokken bij activiteiten die passen bij zijn mogelijkheden.						
Diep denken Denkt diep na over gebeurtenissen.						
Logisch denken Kan goed logisch denken, ziet relaties, verbanden, grotere patronen, snapt denkspelletjes voor oudere kinderen.						

Fantasie/creativiteit Is vindingrijk; bedenkt creatieve oplossingen, bijvoorbeeld in spel.						
Geheugen Heeft een opvallend goed geheugen.						
Symboolverkenning Is eerder toe aan intellectuele vaardigheden als; tijdsoriëntatie, lezen, getallen/ hoeveelheden.						
Honger naar kennis Is nieuwsgierig, stelt vragen. Uitgesproken interesses.						

Bijlage 8: Evaluatieformulier plusgroep

Pittige Plus Torens

Kopieerblad evaluatieformulier

Naam:

Projectnaam:

Begindatum project:

Einddatum project:

Vragen:

1. Hoe heb je dit project ervaren?

.....

.....

.....

2. Vind je dat je het project goed hebt uitgevoerd?

.....

.....

.....

3. Wat vind je van het eindresultaat?

.....

.....

.....

4. Wat zou je bij een volgende keer anders doen?

.....

.....

.....

333

Bijlage 9: Evaluatieformulier projectgroep

Naam:

Ontdekkaart:

Start ontdekkaart:

Eind ontdekkaart:

Wat vond ik van het onderwerp?

.....
.....
.....
.....

Welke vragen van de ontdekkaart vond ik lastig?

.....
.....
.....
.....

Welke verwerkingsopdrachten heb je gekozen?

.....
.....
.....
.....

Hoe ging het proces van de verwerkingsopdrachten?

.....
.....
.....
.....

Waar ben ik het meeste trots op?

.....
.....
.....
.....

Wat neem ik mee voor het volgende project?

.....
.....
.....
.....

Bijlage 10: Ik-rapport

Ik-rapport

Hier ga ik aan werken:

Zo ga ik het doen:

Handtekening leerling:

Handtekening leerkracht:

Bijlage 11: DVO mindmap

De link van deze poster:

<https://talentstimuleren.nl/thema/talentontwikkeling/hulpmiddel/4330-doelen-en-vaardigheden-voor-ontwikkeling-dvo>